

Consultatieverslag voorstel van Wet op de jeugdverblijven

Inleiding

Op 5 februari 2014 is het voorstel van Wet op de jeugdverblijven in concept op internet geplaatst voor consultatie voor een periode van drie weken. De consultatie sloot op 27 februari. Het doel van deze consultatie was om belanghebbenden te informeren en in de gelegenheid te stellen om opmerkingen in te sturen over dit concept wetsvoorstel.

Naast consultatie via internet is het wetsvoorstel schriftelijk voor consultatie aan belanghebbende partijen voorgelegd. Dit verslag bestrijkt de reacties die via de internetconsultatie zijn ontvangen. Er zijn 1.048 reacties ontvangen, waarvan een aantal petitie's. Het overgrote deel van de reacties is afkomstig van degenen voor wie het wetsvoorstel directe gevolgen heeft of kan hebben: de educatiecentra met een Turks/islamitische signatuur, de kinderen die er verblijven, ouders en oud-leerlingen van deze centra. Aangezien het merendeel van de reacties uit deze hoek komt, richt het verslag zich primair op deze doelgroep.

Uit de talrijke reacties hebben we kunnen afleiden dat de tekst van het wetsvoorstel een harde noot is om te kraken en aanleiding kan geven tot verkeerde interpretaties. Tegen deze achtergrond is de Memorie van toelichting op onderdelen verduidelijkt. Naast dit consultatieverslag komt een overzicht met vragen en antwoorden beschikbaar die in niet-juridische taal uitlegt wat het wetsvoorstel regelt, de rol van de gemeenten bij het toezicht is en welke doelen met deze wet worden beoogd. De ontvangen reacties op deze internetconsultatie hebben echter niet tot aanpassing van de wettekst geleid.

De reacties hebben een grote overlap; dit verslag is de bundeling ervan op hoofdlijnen en per thema.

Deze thema's zijn:

- aanleiding voor het wetsvoorstel
- reikwijdte van het wetsvoorstel
- verantwoordelijkheid van ouders voor hun kinderen
- rol van de educatiecentra met een Turks/islamitische grondslag
- rol van de ouders en educatiecentra bij de totstandkoming van de wet
- vrijheid van godsdienst en vrijheid van vereniging
- persoonlijke levenssfeer
- discriminatie
- rol van de overheid

Aanleiding voor het wetsvoorstel

De aanleiding voor het wetsvoorstel stuit op onbegrip en verontwaardiging, wordt als ongewenste overheidsbemoeyenis gezien en als ongefundeerd. Gewezen wordt op de lange bestaansgeschiedenis van de educatiecentra, zoals de Turks-islamitische internaten zich presenteren en deze hebben niet eerder tot problemen geleid. De aanhoudende mediaberichten over brandonveilige situaties in Turks-islamitische internaten in Rotterdam, is een geïsoleerde kwestie en zou geen aanleiding mogen zijn voor het wetsvoorstel.

De zorgen die het Kabinet en de Tweede Kamer delen over de bijdrage die de studiecentra leveren aan de integratie van de kinderen die er (vaak langdurig) verblijven, worden niet gedeeld, herkend of begrepen. De ouders spreken met veel waardering over de educatiecentra, zijn tevreden over de manier waarop de educatiecentra worden gerund en prijzen de bijdrage die de educatiecentra leveren aan betere schoolprestaties. Dit geldt eveneens waar het gaat om de integratie en oriëntatie van de kinderen op de Nederlandse samenleving, aldus de reflectanten. Dat deze aspecten geheel buiten beschouwing worden gelaten en niet worden onderkend is een veel gemaakte opmerking.

De motie van de Tweede Kamerleden Yücel en Azmani, die mede aan dit wetsvoorstel ten grondslag ligt, kan evenmin op instemming of begrip rekenen. Maken de stellers zich werkelijk druk om de veiligheid en het welzijn van de kinderen of spelen andere aspecten een rol, zoals het bemoeilijken van het voortbestaan van religieus getinte Turkse internaten, zoals een van de reflectanten het verwoordt. Vele reflectanten vrezen dan ook dat de educatiecentra - bedoeld of onbedoeld - hun deuren zullen moeten sluiten.

Een andere veel voorkomende reactie betreft de toegevoegde waarde van de wet: de jeugdverblijven voldoen al aan wet- en regelgeving op basis waarvan gehandhaafd kan worden, bijvoorbeeld op het gebied van brandveiligheid. Dat maakt deze wet daarom overbodig.

Defence for Children en de Nederlandse Orde van Advocaten verwelkomden het initiatief van de regering om de particuliere instellingen waar jeugdigen verblijven in beeld te brengen en te

onderwerpen aan gemeentelijk toezicht, maar mist de aandacht voor de kennis en vaardigheden van de personen die in deze jeugdverblijven zorgen voor de aan hen toevertrouwde minderjarigen.

Onvoldoende duidelijk is hoe de onafhankelijkheid van de vertrouwenspersoon wordt gewaarborgd.

Beide organisaties bevelen aan om in de memorie van toelichting artikel 20 Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind expliciet te benoemen en niet slechts te verwijzen.

De Nederlandse Orde van Advocaten, tot slot, geeft in de reactie een opsomming van de aandacht die de overheid van oudsher heeft voor veiligheid en welzijn van kinderen, waaronder de Kinderwetten uit 1905, een verbod op geweld in de opvoeding van kinderen (aanpassing Burgerlijk Wetboek) en de zorgen die de Inspectie Jeugdzorg heeft uitgesproken over het gebruik van particulier zorgaanbod in de jeugdzorg. In reactie hierop heeft de staatssecretaris de Inspectie gemeld dat zij samen met de Inspectie op zoek gaat naar mogelijkheden teneinde de kwaliteit van, het toezicht daarop en de veiligheid van kinderen in het particuliere aanbod te kunnen waarborgen.

Reikwijdte van het wetsvoorstel

De wet regelt het toezicht op de jeugdverblijven en omvat, naast de genoemde educatiecentra bijvoorbeeld ook de private opvang van slachtoffers van loverboys. Deze ruime begripsbepaling wordt met de nodige reserves en enige scepsis gelezen; associatie met dergelijke vormen van opvang wordt als ongewenst ervaren.

Verantwoordelijkheid van ouders voor hun kinderen

De reacties van ouders met kinderen op een educatiecentrum of Turks/islamitisch internaat geven aan dat de overheid met dit wetsvoorstel in hun verantwoordelijkheid treedt en (daarmee) de eigen verantwoordelijkheid van ouders zou schenden of de ouders buiten spel zet. Zij benadrukken dat zij primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding, verzorging, welzijn en veiligheid van hun kinderen; de plaatsing in een educatiecentrum wordt daarbij gezien als een verantwoorde en bewuste keuze. De staat hoeft deze verantwoordelijkheid niet over te nemen. Nog meer dan de overheid voelen ouders de eigen verantwoordelijkheid, die ook tot uitdrukking komt in de manier waarop ouders controle uitoefenen op educatiecentra, aldus een groot aantal reflectanten.

Rol van de educatiecentra met een Turks/islamitische grondslag

In verschillende bewoordingen is beschreven dat de educatiecentra op initiatief van de ouders zijn gestart en vaak een jarenlange geschiedenis kennen. De centra voorzien in een grote behoefte onder de doelgroep: het verhogen van de schoolprestaties, verminderen van gedragsproblemen, discipline, het bijbrengen van normen en waarden, met in achtname van de eigen religieuze en culturele identiteit. De kinderen ontvangen de steun die thuis vaak niet geboden kan worden, bijvoorbeeld als gevolg van een gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. De educatiecentra kunnen, zo blijkt uit de reacties, rekenen op een breed draagvlak binnen de Turkse gemeenschap(en). Dat de centra vooral georiënteerd zijn op de eigen groep en daarmee de oriëntatie op de Nederlandse samenleving zouden belemmeren, wordt, in soms krachtige bewoordingen, weersproken (“Mensen hebben rechten, mogen zichzelf zijn. Waarom mogen minderheidsgroepen dat niet?”). De centra hebben een brugfunctie naar de Nederlandse samenleving. Zo worden er talloze activiteiten georganiseerd, waarbij gemeenten, buurtbewoners, scholen e.a. een bezoekje kunnen brengen aan het educatiecentrum en waarbij de bezoekers worden geïnformeerd.

Bij herhaling wijzen de reflectanten op het gegeven dat de internaten geheel op basis van bijdragen van ouders en donaties van particulieren in stand worden gehouden, met de inzet van voornamelijk vrijwilligers, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de zogenaamde schippersinternaten. Het zou (daarom) de overheid passen hun waardering hiervoor te laten blijken. Bovendien wordt het ook om deze redenen als onbegrijpelijk en ongewenst ervaren dat de overheid zich wenst te bemoeien met particuliere initiatieven.

Rol van de ouders en educatiecentra bij de totstandkoming van de wet

In meerdere reacties klinkt door dat noch ouders van kinderen die in de centra verblijven, noch de (bestuurders van) educatiecentra zouden zijn geraadpleegd over dit wetsvoorstel. Zou dat wel het geval zijn (geweest), dan zou blijken dat aan deze wet geen behoefte bestaat. De achterliggende redenering is dat ouders zeer wel zelf in staat zijn toezicht uit te oefenen. Zij vertrouwen er daarenboven op dat het bestuur/de bestuursleden van de verenigingen of stichtingen de ouders en kinderen informeren over ongeregelheden.

Vrijheid van godsdienst en vrijheid van vereniging

Een meerderheid van de reacties snijdt de onderwerpen scheiding van kerk en staat, vrijheid van godsdienst en vrijheid van vereniging aan. Het wetsvoorstel zou daarop een grove inbreuk maken, terwijl Nederland een land is waar deze vrijheden zijn gewaarborgd in de Grondwet. De reacties van deze strekking kenmerken zich vaak door emoties en gevoelens van onvrijheid en onveiligheid. Deze onveiligheid wordt verwoord als “binnen zonder kloppen”.

Persoonlijke levenssfeer

Het wetsvoorstel, zo maken de reacties duidelijk, wordt ervaren als een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de kinderen die in de educatiecentra verblijven. Benadrukt wordt dat de studiecentra gezien worden als een ‘thuis’, een plek waar de overheid geen bemoeienis mee heeft of toegang toe zou moeten hebben.

Discriminatie

Uit de reacties spreekt, soms letterlijk, het gevoel dat allochtonen en moslims in het bijzonder op basis van deze wet worden gediscrimineerd. Hoewel de wet het toezicht regelt op jeugdverblijven, kan de overgrote meerderheid van de reflectanten zich niet aan de indruk onttrekken dat de wet het vooral (zo niet uitsluitend) op de Turkse gemeenschap heeft voorzien.

Rol van de overheid

Opvallend waren de reacties die blijk geven van (enig) wantrouwen jegens de overheid. Het wordt niet begrepen dat bestuurders van zowel de rijksoverheid als andere overheden tot voor enkele jaren geleden de studiecentra en hun bijdrage aan de Nederlandse samenleving openlijk ondersteunde, soms ook in financiële zin. Deze verandering in opvatting en verhouding tot de educatiecentra krenkt de stuwende krachten, ouders en (oud)leerlingen en kan niet op begrip rekenen, zo blijkt uit de reacties. Daarbij wordt erop gewezen dat het lastig is gebleken om met de (lokale) overheid in contact te treden, als op initiatief van de educatiecentra daarom werd verzocht.